825
Г13

Т. Габровски

ПОЕТИЧЕСКА БИОГРАФИЯ

НА

Ивана Вазовъ

до 20 годишната му възрасть

(Написана при сътрудничеството на поета)

КНИГОИЗД. Т. Ф. ЧИПЕВЪ — СОФИЯ
1920.

ПЕДАГОГИЧ. У-ЩЕ
ЗА НАЧАЛ. У-ЦИ
ИНВ. № 1788 /1956г

Цена 2 лева

№ 624/140

Т. Габровски

Инв. № 3178

ПОЕТИЧЕСКА БИОГРАФИЯ

НА

Ивана Вазовъ

до 20 годишната му възрасть

(Написана при сътрудничеството на поета)

Русенска държ. мжж.
ШКАФЪ Б № 3427/VI
ИНВ. № 3178

СОФИЯ
Народна початница „Витоша"
1920

825
П 13

85

ПЕДАГ. У-ЩЕ за НАЧАЛНИ У-ЛИ
БИБЛИОТЕКА
РУСЕ

ПЕДАГ. У-ЩЕ за НАЧАЛНИ У-ЛИ
2435
56г.

Родното мѣсто на поета

Тамъ- дѣто се види Балкъна високи
Край дола тракийски, на южна страна,
Че спуща на бързо плѣщи си широки
Величественъ, страшенъ и правъ, катъ стѣна..

Ходили ли сте въ Сопотъ? Виждали ли сте това градче, залѣпено въ подножието на величествения Балканъ? Днесъ то наполовина е още въ развалини. Сюлейманъ пашовитѣ пълчища го разориха прѣзъ руско-турката война... Тжженъ видъ има Сопотъ днесъ; бѣдность царува тамъ, старитѣ му жители измрѣли, новитѣ постоянно го напущатъ, диряйки по-добъръ животъ другадѣ. Но прѣди поменатата война Сопотъ бѣше цвѣтущо градче, богато отъ индустрията и търговията си, — веселъ и охоленъ бѣше тамъ животътъ.

Тамъ на 1850 г. юний 27 (ст. ст.) се роди русо, пискливо дѣтенце, първо на родителитѣ си, което кръстникътъ му нарече Иванъ, по името на дѣда му. Расте Иванъ до 15-та си година въ Сопотъ, обикаляше живописнитѣ му околности, кжпеше се въ студенитѣ вирове подъ водопадитѣ планински, играеше на

„роби“ по Трапето, зобеше съ наслада киселитѣ трънословки на кжра, учеше се добрѣ, но бѣгаше отъ уроцитѣ по аритметика, катереше се по урвитѣ на Балкана и отъ върха му се възхищаваше на чуднитѣ гледки на Стрѣмска долина. Дишаше здравия планински въздухъ, наякваше, запечатваше въ душата си видѣнията на чудната планинска природа, въ пазвитѣ на която се зароди у него поетическия талантъ. Въ стихотворението си „Сопотъ“[1]) обръщайки се къмъ планинскитѣ върхове, той имъ казва:

Не вий, не ваш'та красота ли
Да съмъ пѣвецъ причина бѣ,
И тазъ любовь у менъ запали
Къмъ родната земя, небе?

И днесъ съ тжга и съ умиление си спомня поетътъ тия блажени дѣтски и юношески години, обръщайки се къмъ Сопотъ, въ сжщата пѣсень:

Къмъ тебъ душата ми стреми се,
Въздиша — твой нали съмъ синъ?
И днеска виждамъ: тамъ дими се
Надъ низъкъ покривъ бѣлъ куминъ

Тамъ — наший домъ благословени,
Тамъ—кжтътъ роденъ кжтътъ милъ,
Магнитъ за спомени свещени,
Кждѣто азъ съмъ се родилъ;

Дѣ майка млада съ грижи мили
Обсипвала ме, и съ любовь,
Дѣ растохъ и набирахъ сили,
За буритѣ да съмъ готовъ.

---

[1]) „Люляка ми замириса“

Пакъ тамъ, той ни говори за училището —

Школото мило,
Бѣлиáло се на оня ржтъ,
Душа ми дѣтска закърмало
Съ любовь къмъ Бога и свѣтътъ,

Отдѣто стрѣмската долина
Поглъщалъ е омѣянъ взоръ —
На дивни хубости, градиви —
И необятенъ кржгозоръ.

Задъ него Тра́лето, дѣ, млади,
Играли сме по травий хълмъ,
И вази в ждамъ, водопади
Балкански, слушамъ ваший гръмъ!

И тебе, мънастирьо, сгушенъ
Въ планински рай сосъ твоя боръ —
Рай хубавъ, милъ, приютъ радушенъ
На сѣнки, хладъ и птичи хоръ.

Родители

Виденъ, честенъ и малограмотенъ търговецъ бѣ баща му, Минчо Вазовъ. Въ първата глава на романа „Подъ Игото“, синъ му го е изобразилъ най вѣрно. Добъръ и любвеобиленъ, но строгъ по характеръ. Той произхождалъ отъ единъ прадѣдъ, дѣдо Кирко, дошълъ отъ „Арнаутлука“ — както тогава се наричала Македония. Башата на Минча — Иванъ Вазътъ — се поминалъ твърдѣ младъ, на 24 години, като оставилъ жена си бѣдна

вдовица съ два сирака на ржцѣ. Минчо и Кирко. Когато отрасли, и двамата, надарени съ прѣдприемчивъ търговски духъ, трудолюбиви, честни, успѣли скоро да се завдигнатъ, развили жива търговия—Кирко въ Влашко, Минчо въ България. Той заелъ въ градеца положение на състоятеленъ и прѣденъ гражданинъ. Ходялъ често по далечни мѣста и нанаири, винаги съ рискъ да бжде убитъ отъ турци разбойници, а въ Сопотъ, покрай търговията си, се занимавалъ съ шиене дрехи на дѣцата си. Семейството било охолно и се увеличавало прѣзъ година съ единъ новъ членъ. Той пишелъ търговскитѣ си писма съ черковни букви. За това много залѣгалъ дѣцата му да ходятъ на училище, „за да не останатъ слѣпи като мене", както той казвалъ. Прѣзъ руско-турската война, въ бѣгството прѣзъ Балкана, той билъ застигнатъ отъ башибозуцитѣ и съсѣченъ — около шейсетата си година.

Майката на Вазова (Сжба) жена просвѣтена за своето врѣме, умна, духовита и страстна читателка на книги, тя присади и въ душата на сина си още въ дѣтската му възрасть любовь къмъ ученето.

По родъ тя принадлежала на доста богатото и почитаемо въ града семейство на Хаджи Никола Аврамовъ, чиято кжща била съсѣдна съ кжщата на Минчо Вазовъ — и двѣтѣ се съобщавали прѣзъ врачка̀ (комшулукъ). Това обяснява ранното имъ запознаване и взаимно харесване. Бидейки да-

лечни роннини, поповетѣ въ Сопотъ отказали да ги вѣнчѣятъ, та двамата млади отишле и се вѣнчѣли въ калоферския изнастиръ и направили тамъ свадбата си. Тогава булката е била на 15 години.

Вазовъ е изпълненъ съ благоговѣйна любовь къмъ нея. Той счита, че ней дължи много, като човѣкъ и поетъ:

Душата ми отъ тебъ научи
Да мрази, да обича страстно,
Отъ твоята душа засучи
Любовь къмъ всичко тукъ прѣкрасно.

Ти ме роди, но ти ми даде
И свѣтлото, що въ тебъ блѣщеше:
Ти и човѣка въ менъ създаде —
Ти два пжти ми майка бѣше!

Въ друго едно стихотвгрение В. й говори:

Сама скрѣбь цѣла — въ мойта ти бодрй ме,
Отпадахъ ли—ти дигаше ме, мамо,
И сичко свѣтло, що въ душа ми има,
Ти насади го, тебъ длъжа го само!

Тя е чела много прѣзъ моминството си, и прѣзъ съпружеския си животъ пакъ е чела, когато е намирала свободно врѣме.

Въ стихотворението си „Госiната стая« (въ „Люлека ми замириса") Вазовъ трогчато ни разправя, какъ се е любувалъ, още като дѣте, на четящата си до прозореца майка:

Часто взорътъ ми се спрѣше
До прозореца съ кръстати
Прѣчки. Тамъ жена сѣдеше
Съ книга въвъ ржка. О злати

Спомени отъ края роденъ!
Тя бѣ млада. На стъклото
Обликътъ ѝ благороденъ
Се рисуваше, челото

Катъ за прочетъ бѣ навела,
Прочетъ втренченъ и безгласенъ,
Въ кой потънала бѣ цѣла. .
О ликъ хубавъ съ погледъ ясенъ,

Милъ и скжпъ за менъ на вѣки
Подъ лучитѣ му що растнахъ,
Доръ къмъ буритѣ далеки
Кораба си смѣло тласнахъ!

Майка ми! Тя тамъ сѣдеше!
И съ очи, кои блѣстяха,
Цѣли часове четѣше
Вдълбочена „Телемаха!"

На стари години тя пакъ четѣше и слѣдѣше, до колкото можеше, нашата литература. Познати ѝ бѣха имената на сичкитѣ ни писатели, на нѣкои и творенията имъ.

Прѣди 15 год. тя описа страданията си подиръ изгарянето на Сопотъ, бѣгството си прѣзъ Балкана, заточението си въ единъ мънастиръ. Тая малка автобиография е твърдѣ интересна, както по искреностьта си, така и по литературното си достойнство.

Тя се помина въ София на 1912 год. прѣзъ балканската война на 82 годишна възрасть, оплакана отъ 6 сина и 2 дъщери.

Още за Сопотъ

Разположенъ, както споменахъ, въ южнитѣ поли на Стара-планина, Сопотъ живописно се разстила въ подножието на една гола ржтлина (Грàпето), по която амфитеатрално се изкачва сѣверната му часть. Дворищата и днесъ сж пълни съ овошки и покрити съ лози; всѣкой дворъ има градина, съ благоуханни цвѣтя, чемишири, люлеки. Бистри бари течатъ изъ всички улици и дворове; чучуритѣ на обилни съ студена балканска вода чешми шуртятъ и пѣятъ денонощно по мегданитѣ. Въ едно отъ стихотвореията въ „Люлека ми замириса", В. описва една отъ тия чешми при лунното освѣтление, ручаща на „Голѣмия мегданъ," дѣто е стояла бащината му кжща:

Въ струитѣ на чучуритѣ буйни
Луннитѣ зари блѣщятъ, играятъ—
Чучуритѣ само шумноструйни
Въ мъртвий сънь подлуненъ сънь незнаятъ.

Спи мегданя. Зидоветѣ вети
Съ черни, чупени го сѣнки шарятъ,
А на свода, сътихъ свѣтликъ залѣти,
Блѣднитѣ звѣзди се разговарятъ.

Нийдѣ зракъ въ прозорцитѣ, въ кжщята,
Нейдѣ прѣдъ вратитѣ—живи сѣнки—
Женоря, съсъ хурки подъ луната
Златна сж изтѣзли на сѣдѣнки.

Спи мегданя. Чучуритѣ пѣятъ
Еднозвучно. Тишина. . . Но ето:
Звуци чудни зеха да се лѣятъ —
Слѣпий Колчо свиреше съ кларнето!

Самиятъ домъ на Вазовия баща е изгорѣлъ прѣзъ руско-турската война. Сега се издига друго здание на неговото мѣсто. Едничкиятъ споменъ, който остая отъ старата кжща е барата. Тя и днесъ тече изъ двора, сжщо осталъ неврѣдимъ.

Въ едно стихотворение В. си спомня и за този дворъ, дѣто баща му е пушилъ чабука си:

Виждамъ го сега. Тамъ пѣе
Чучурчето день и нощь,
Гравки клати, зеленѣе
Люлеката — мила йощъ.

Изъ попуканитѣ плочи
Сж израснали трѣви,
Баричката тихо клочи,
Вѣчно нѣщо си мълви;

Чемиширитѣ бухлати
Мждрятъ се покрай зидътъ:
Тамъ на пейката е тате,
Цѣлъ забуленъ въвъ димътъ

На чибука. Гжсти вѣжди
Тулятъ строгия му взоръ,
Мжжъ калѐнъ въ бѣди, примежди,
Скжпъ на смѣхъ и разговоръ.

Милъ деспотъ и рабъ послушенъ
На дълга и на честьта,
Въвъ гнѣва—вулканъ отпушенъ,
Въ благъ часъ — цѣла доброта.

На единъ километъръ отъ града, на сѣверъ, срѣдъ разкошна растителность — голѣми широко-клонести орѣхи—се гуши разваления прѣзъ руско-

турската война и криво-лѣво поправенъ монастиръ Св. Спасъ. Сега е той бѣдна, печална сграда, запустѣлъ, безъ никой калугеръ вжтрѣ; прѣсекла е чешмата въ травясалия дворъ; гробищата задъ църквицата сж обрасли въ гжстъ буренакъ. Не се възвишава надъ тѣхъ горделивиятъ гигантски боръ, възпѣтъ отъ поета. Тука сж биле чудесни разходки въ миналото; въ празнични дни подъ орѣхитѣ на мънастирската поляна гъмжели сж весели рояци отъ мжже, жени и дѣца. Била е радость. Поетътъ я привѣтствува:

Привѣтъ на тебе, о поляно
Зелена, съ твойтѣ сѣнки, хладъ,
Срѣдъ рая райче разцъфтяно,
На горски вили кжтъ благатъ.

Дѣ подъ клонацитѣ ехтѣли
Български пѣсни, викове,
Дѣ вечери стоялъ съмъ цѣли
Самотенъ въ сладки блѣнове

И подъ галбата на зефира
Пѣсни си първи съмъ мислилъ —
За боязливата си лира
Тамъ вдъхновения дирилъ.

Посветилъ е и на мънастиря три куплета:

Азъ пакъ го виждамъ, въвъ душа си,
Опрѣвъ до Стара-планина,
Катъ нѣкой старецъ бѣловласи
Вдилъ мисли въ прѣжни врѣмена.

Чердаци глухи и високи,
Мълчи травясалия дворъ,
Стърчи въ небето тъмний боръ
Расперилъ клонове широки.

Нѣмѣятъ хладнатѣ келий,
Дѣ старцитѣ за отдихъ сѣдатъ,
И древний храмъ, въ кой редъ светий
Съ изподени очи те гледатъ.

Задъ мънастиря сж начумѣрени и диви скали, камънливи ярове, стръмни сипеи, съвършена противоположность на поляната. Подъ тѣхъ тече „Мънастирската рѣка". На западъ се бѣлѣе „Бѣлиятъ яръ". Голѣма дупка зѣе въ яра. Въ нея е станала извѣстната хумористична сцена въ „Чичовци".

Но най-хубавата, най величествената картина тука е Стара-планина. Високо се издигатъ нейнитѣ плѣшиви върхове и чуки. Въ Вазовитѣ разкази и стихотворения често се срѣщатъ имената на тия върхове: Добрила, Остро-бърдо, Петковъ-камъкъ, Амбарица. Най-високиятъ отъ тѣхъ, послѣдниятъ, владѣе царствено въ пространството, издигащъ се надъ Сопотъ. По тия върхове В. се е често катерялъ съ другари прѣзъ юношеството си, — билъ е туристъ още тогава безъ да знае. Възхищавалъ се на великитѣ панорами, видени отъ тѣхъ. Той и сега съ възторгъ поздравява тия родни висоти:

О Остро-бърдо, Петковъ-камъкъ,
Амбарице, дѣ вѣтрове

Отнасяли сж мойта шапка,
На гости колчемъ идяхъ вамъ,
При ваший видъ сърдце ми тряпка,
Душа ми пѣе като въ храмъ!

О, горди планини, дѣ мощни
Орли се виятъ въ синь просторъ,
Въвъ ваш'тѣ пазухи раскошни
Азъ пакъ прониквамъ съ жаденъ взоръ.

Отъ София той пакъ вижда мислено гордата Амбарица:

Урви стръмни, дѣто спуща
Въвъ долината дълбока
Въвъ долината цвѣтуша
Дѣ градеца родни дрѣме—
Орлово гнѣздо въ градини. . .

Дѣтинство

Като първенецъ, Вазовъ е билъ много га ленъ. Расълъ е бързо на височина. Билъ е доста палавъ и пакостникъ. Много обичалъ да хвърл камъни, да троши джамове, гърнета, стомни. Та разрушителна дѣятелность му доставяла голѣм удоволствие. За да го избави отъ тая страсть, майк му прибѣгнала до едно странно срѣдство. Въ из бата имъ имало изостали отъ нѣкога непотрѣбн петдесетина грънци. Тя го завела тамъ и му казала „Троши сега, чедо, всичкитѣ да изчупишъ". Си нътъ изчупилъ всичкитѣ грънци. Подиръ това от викналъ да троши! На седмата му година окачил майка му на врата му торбичка съ хлѣбъ, сирен и маслини, и баща му го завелъ на училището Той скоро научилъ азбуката, пишейки я съ пръст по пѣсъка на чина, по тогавашната ланкастерск метода. Възприемчивъ билъ и въ по-горнитѣ о дѣления.

В. много челъ книгитѣ, които чела майка м Отъ десетата си година се залюбилъ въ народнит

пѣсни въ „Български книжици", знаялъ ги на изустъ и даже изнамиралъ гласъ на нѣкои. На изпититѣ получавалъ първа награда. Съ изключение на аритметиката, билъ силенъ по всичкитѣ прѣдмети — най-много по география. Географията и картитѣ били му страсть дълго врѣме. Той мисли, че познава географията по-добрѣ отъ всѣкой гимназияленъ учитель по тая наука. Вѣроятно Ст. Михайловски е чулъ това, та му посветилъ духовита епиграма, която казвала, че той (Вазовъ) е „най-добрия географъ между поетитѣ и най-добрия поетъ между географитѣ.

Най-голѣмата отъ дѣтинскитѣ му радости сж биле голѣмитѣ праздници. Въ стихотворението „Бждни вечерь", той ни описва вълнението си прѣдъ единъ бждни вечерь прѣдъ нова година. Навънъ пищи фжртуната. Главнитѣ въ огнището весело пращятъ и пламтятъ. Баща му и майка му засмѣни.

Бждни вечеръ! Часъ безъ грижи,
Часъ на радость и утѣха,
На поезйя въ бѣдни хижи
И подъ богаташка стрѣха!

Вечъ трапезата отъ баба
Съсъ тамянъ е прикадена,
Вошеница въ кжщи лѣна
Свѣти, бодната въвъ хляба.

Мигъ тържественъ, святъ. Баща ми
Измълви „Ядятъ убози" —
Сички кръстимъ се. Но въ този
Часъ е другадѣ ума ми:

Мисля моята прѣмяна,
Мисля новитѣ обувки —
Колко радостни цалувки
Ще имъ давамъ азъ зарана!

Фесчето, катъ макъ червено,
Утрѣ — пръвъ пѫть надъ челото,
Сетренцето изкроено
На баща ми отъ палтото.

Тръпне му душата при мисъльта, че тая нощь ще ходи на суроваки, великата радость на тогавашнитѣ дѣца. И сърдцето му прѣмиря отъ нетърпение да излѣзе по-скоро да сурвака.

И щастливъ, съ душа засмяна,
Дребнитѣ пари ще крия
Въвъ кесийката басмяна,
Дѣто майка ми оши я.

Другъ пѫть, тоесть, миналата година, В. мисленс полита въ Сопотъ и въ дѣтинскитѣ си години —

Въвъ годинитѣ, когато
Цѣлъ свѣтъ ази мой считалъ съмъ,
И по ризка въ знойно лято
Босъ изъ баритѣ цапалъ съмъ!

За гостната имъ стая той съобщава слѣдньото

Гостната ни бѣ тогази
Съ черги шарени постлана.
Тъмничка я помня ази,
Но пакъ — свѣтла и засмяна.

Стая мила за сърдце ми
Съ вехтий си часовникъ стѣненъ
Съсъ топузитѣ голѣми —
Събесѣдникъ драгоцѣненъ;

Съ поблѣднѣлитѣ картини,
Въвъ кои се дълго взирахъ,
И катъ близки и роднини
Образитѣ въ тѣхъ намирахъ;

Съ огледалото старинно,
(Какъ кривеше то лицето!)
Съ дъ гитѣ полици, дѣто
Сждове стояха чинно;

Съ раклата, отдѣ крадеше
Сладко, захарь челядь щура,
И съ поличката, дѣ спеше
Цѣлата литература

Българска — купъ сиромашки
Отъ книжлета исподрани,
Отъ борбитѣ ни юнашки
Придобили тежки рани.

Въ сопотската църква имало на свода и исписанъ бѣлобрадия Саваотъ. По тоя случай В. ни казва:

Дѣте бѣхъ, и вѣрвахъ въвъ Бога,
И знаяхъ, че Той е въ небето;
Осанка Той имаше строга,
Каквато я виждахъ съ тревога
На нашия храмъ на кубето.

И знаяхъ, че Той, като нази
Отъ плъть е, и слуша, и вижда,
И „Дѣдо“ му казвахъ тогази, —
Че люби, гърми, ненавижда
Отъ своя прѣстолъ отъ елмази.

Впечатления отъ училището

Вазовъ ни прѣдава въ живописенъ видъ впечатленията си отъ живота въ сопотското училище, кога е билъ още въ отдѣленията:

Въвъ школото борби, викъ, прахъ, крясъци, глъчки,
Затуптѣли гърди и п амнáли лица;
На чешмата въ коритото дрѣнови пръчки
Натопеви за бѣсни дѣца.

Бѣгъ, игри изъ гробоветѣ въ двора църковни
(Кой ги съ камъни тѣхъ не лучи́ и не би?)
Шумъ отъ плачове дѣтски и пѣсни гръмовни,
И книжа изпорани въ борби,

И бръмчежъ отъ уроци, заучвани гласно,
Строгий ликъ на учителя сприхавъ, гнѣвливъ...
Какъ това е печално, но какъ е прѣкрасно
Въ паметьта, катъ сънь златномъгливъ!

Спомняйки си ученичеството въ класното училище, В. съ героична откровеность ни разправи нѣкои свои грѣхове тогава, длъжими на естественото му отвращение отъ цифритѣ:

По скалитѣ стръмни надъ пропасти лазимъ.
Въ пропаститѣ громко бухтятъ водопади.
Ние сме орлета крилати и млади,
Жадни за свобода и кафеза мразимъ.

Цѣлъ день изъ Балкана ний тъй ще се губимъ
Изъ дебри незнайни по скали ще дрѣмемъ,
За обѣда нашъ тамъ киселецъ ще скубимъ,
Но ярема школски нѣма да приемемъ!

Бѣгъци сме: този отъ языка турски,
Други — отъ глаголи тукъ миренъ да бѫде,
Другъ — отъ флагата на даскалъ Пандурски —
Аритметиката мене ме пропѫди.

ПЕДАГ. У-ЩЕ ЗА НАЧАЛНО У-ЩЕ
БИБЛИОТЕКА
РУСЕ

Трайни впечатления е оставилъ въ душата му класниятъ учитель Партений Бѣлчевъ, руски семинаристъ, за когото на разни мѣста ни говори съ симпатия. И днесъ той пакъ му посвещава нѣколко стиха въ „Люлека ми замириса".

Виждамъ го сега съ любовь признателна
Този милъ, добръ и пълноликъ човѣкъ.
Помня говора му полуруски, мекъ,
И рѣчьта му жива, увлѣкателна;

Часто четенитѣ оди на Державина,
Расказитѣ му, срѣдъ самия урокъ,
За краль Лира илъ за нѣкой гръцки богъ . . .
Дрѣновицата на стола му поставена;

Строгостьта въ очитѣ му прѣдъ насъ изписана,
Прѣдъ епитропа усмихнатий му ликъ,
Шубата му руска съ бобровий вратникъ,
Цѣла отъ тютюна омирисана.

Това училище днесь не сѫществува. То е било на два ката и се е бѣлѣяло на най високото мѣсто на ржтлината сѣверно отъ града. То се е гледало отъ далекъ и то е гледало цѣлата великолѣпна стрѣмска долина, веригата на Срѣдня-гора, и задъ нея прѣмрѣженото далечно пловдивско поле. Въ широката ограда е имало стара, наполовина потънала въ земята църква, чешма, обширни гробища и просторно мѣсто за игра на дѣцата. Сега и църква, и чешма, и гробища, и ограда сѫ изчезнали. Пълна пустошь е тамъ. Отъ училището сѫ оцѣлѣли само части отъ стѣната на долния катъ съ отвори въ тѣхъ на изчезналитѣ прозорци. Тя въ та-

къвъ видъ дава впечатление на стѣна отъ разрушенъ замъкъ съ зжбци. Това училище е пуснало изъ България около стотина учители.

Задъ училището се простира до самата Стара-планина голата, лекохълместа поляна „Трапето", обично мѣсто за игра „на роби" на ученицитѣ. Тамъ В. е надминувалъ другаритѣ си съ своя неуморимъ бѣгъ. Единъ километъръ на истокъ слазя изъ гърдитѣ на планината рѣка Сопотница. Тя се спуща изъ дълбоки скалисти проломи на нѣколко тънки водопади, бухтящи въ пѣнливи вирове. Най голѣмия отъ тия вирове: „Черниятъ гьолъ", е билъ любимата баня лѣтно врѣме на хлапацитѣ, въ това число и на поета.

Калоферъ и Пловдивъ

Слѣдъ като свърши учението на 14-та си година, баща му го тури на дюкяна си. Но Иванъ Иванъ само четеше книги, каквито му попадняха на ржцѣтѣ, живописваше Крали Марка и Муся Кеседжия на голѣми хартии и ги лѣпеше по дюкяна, а отъ него малко се интересуваше. А щомъ се освободеше, затваряше се въ кжщи и цѣлъ день поглъщаше книгитѣ. Баща му намѣри, че той е много затворенъ, саможивъ до висша степень и бѣгаше отъ хората. За да се „напракса" той го пращà една година „подидаскалъ" въ Калоферското

училище. То било снабдено съ богата библиотека отъ руски и френски книги. Въ нея В. се затварялъ по цѣли дни да чете руски книги — въ Сопотъ учительтъ Партений прѣподавалъ и руски езикъ.

Въ училището Б. живѣялъ заедно съ класния учитель, Павелъ Сѫйковъ, сопотненецъ сѫщо, въ библиотеката. Този Сѫйковъ бѣше поетъ. Той ималъ обичай да става нощѣ и намѣтнатъ съ палтото си пишалъ стихове. Лежашиятъ на другъ мендеръ Вазовъ го гледалъ очудено, какъ брои нѣщо на пръститѣ си. По молбата му, Сѫйкова му прочелъ единъ денъ едно свое дълго стихотворение. Равномѣрната и плавна рѣчь на Сѫйковъ му се усладила. Оттогава В. добилъ вкусъ къмъ стиховетѣ. До тогава сé ги прѣскачалъ като ги срѣщнялъ въ „Отечественния Записки". Засладенъ отъ Сѫйковитѣ стихове, той захваща да чете рускитѣ стихове на Пушкина, на Лермонтова. За неразбиранитѣ думи искалъ обя нения отъ Фингова, учитель тамъ, въспитаникъ на московския университетъ. На самия Сѫйковъ той гледалъ, като на единъ гениаленъ човѣкъ. Да пише такива звучни и гладки стихове! Това нѣщо се е струвало Вазову непостижимо мѫчно!

Завърналъ се въ Сопотъ слѣдъ една година, В. се залови за стихотворство. Тогава не сѫществуваше още никакво рѫководство по това искуство та В. нѣмалъ даже елементарни понятия по него. Той помни и днесъ два първи куплета отъ едно стихотворение за царь Крума.

Било е врѣме, далечно врѣме,
Кога на тозъ свѣтъ сѫществувало
Свободно царство отъ славно племе,
То България се именувало

То било въ туй прѣкрасно мѣсто,
Въ което ние живѣемъ днесъ:
Ахъ! то било наш'то отечество,
Което изгубило прѣжната си честь.

Но това стихотворение било първиятъ му стихотворенъ опитъ. Вазовъ си спомня първи куплетъ отъ друго едно: „Прѣславскитѣ развалини", дѣто се забѣлѣзва прогресъ:

Прѣзъ ясна нощь азъ самичакъ ходяхъ
Изъ Прѣславскитѣ жални развалини
И замисленъ подъ луната бродяхъ
Изъ спомени за славнитѣ години.

Но В. не билъ никога въ Прѣслава, ни денѣ, ни нощѣ!

Слѣдъ нѣколко мѣсеца баща му турилъ край на тая литературна дѣятелность: испратилъ го въ пловдивската гимназия при Груева, главно, за да научи турския и гръцкия езици — тогава нужни за търговията. Но той неохотно се занимавалъ съ тия езици, а се заловилъ съ изучването на френски, като прѣвелъ съ помощьта на рѣчника почти цѣлъ „Телемаха". Учитель по този езикъ билъ Богданъ Горановъ. Той съ въодушевление четялъ на ученицитѣ си стихотворения отъ Ламартина и Беранже. В. билъ обаянъ отъ тия поети и захваналъ тамъ да пише несръчни стихове. Но на испита,

дѣто случайно присжтствувалъ баща му, той се не явилъ. Разсърденият му баща го довелъ въ Сопотъ и пакъ го турилъ на търговията си.

Периодъ на творчество

Но синътъ бѣ рѣшилъ да стане поетъ! Тоя Сжйковъ го билъ заразилъ! Той дращеше по бащинитѣ си тефтери само стихове. Когато баща му видѣ това, той му извика гнѣвно: „Тия дивотии, дѣто ги пишешъ, ще те нахранятъ ли, бе магаре?“ Отъ тогава поетътъ пишеше скришомъ, нощно врѣме, самъ, при свѣтлината на огарека, въ една малка тъмна стаичка, влажна, съ подгизнали отъ мокрота стѣни, които му оставиха за споменъ и до день днешенъ единъ хубавъ ревматизъмъ въ лѣвия кракъ.

Майка му тайно насърдчаваше наклоностьта му къмъ поезията, съ рискъ да си навлѣче гнѣва на своя мжжъ. И когато Вазовъ по обичая си отиваше въ ревматичната стаичка да пише стихове... но да оставимъ него да говори:

Слѣдъ вечеря пакъ, незнайно
Отъ баща си, тичахъ тамъ ...
Майка думаше ми тайно:
„Ако нѣмашъ свѣщь — да дамъ!“.

Въ Сопотъ той вече има на ржка Славейковата „Смѣсна китка“, отъ която знае наизустъ цѣли

стихотворения. Но едно нѣщо го озадачва: защо неговитѣ собствени стихове сѫ тъй грапави и спънати и тъй мѫчно се четатъ (той ги пишеше безъ никаква просодия и броеше на пръсти слоговетѣ), а Славейковитѣ отиватъ гладко, иматъ музикалность? Нѣколко мѣсеца той си би главата по тоя въпросъ. Най послѣ откри техниката на Славейкова. Еврика! Това откритие даде новъ тласъкъ на поета, и той записа стиховетѣ си съ увѣреность и въодушевление.

Робъ на мойто вдъхновенье,
Нижахъ пѣсни, стихове,
Катъ че вършахъ прѣстѫпленье —
Сé въвъ нощни часове.

И редяха се тетрадки
На душата ми съ плода,
И нощитѣ бѣха кратки,
И приятенъ бѣ труда.

(„Люлека ми замириса“).

Темитѣ му бѣха най-различни. И природа, и любовь, и моми, и описания, и калугерици и сатири, и еротика. Отечеството идеше най-послѣ. . . Той не намираше още пѫтя си. Той се търсеше. Послѣ, той се намираше подъ влиянието на четенитѣ чужди поети, особено много подражаваше на сладострастния Парни. Едничкото свѣстно нѣщо, което постигна, то бѣше изглаждането на стиха си, по нѣкога до виртуозность.

Но прѣзъ това врѣме младата душа на В. не се храни само съ стихове. Това врѣме е врѣме на

най-интензивенъ животъ, богатъ съ най-разнообразни впечатления: веселби и лудувания съ другари връстници, разходки изъ околноститѣ и скитания изъ Стара-планина. Пѣсни; шумни и евтини пиршества подъ сѣнкитѣ при монастиря.[1]) Той е жизнерадостенъ. Той дѣли душата си между поезията, любовьта и дружбата.

Особено сж приятни разходкитѣ при мънастиря:

О мънастирьо, милий кжтъ,
Що дни ми нѣжни си гледалъ,
Като зафиря да текжтъ
Далечъ отъ грижи, скръбь и жалъ!*)

И къмъ самия Сопотъ съ прѣкрасната му природа:

Прийми любезний ми привѣтъ,
Прѣкрасний, поетичний край,
И нека вѣчно за напрѣдъ
Туй обаянье въ тебъ да трай!*)

Сопотъ ще бжде засегнатъ само слѣдъ нѣколко години отъ революционната вълна́, а сега силитѣ и енергията на младежитѣ се харчатъ въ пустъ и разгуленъ животъ. Никакво идейно течение не иде още да растирси духоветѣ, да занимае умоветѣ. И стиховетѣ на В бѣха като живота: леки, или безцѣлни, безсъдържателни.

---

[1]) Силистра-йолу въ „Подъ Игото".

*) Изъ стихотворението писано въ 1870 г., остало до днесъ ненапечатано.

Отъ свѣнливость той не четеше никому стихотвореннятм си. Това стѣснение се прѣвърна у него на навикъ, който съ рѣдки изключения, го ненапуща и до день днешенъ.

И той сѐ пишеше стихове, прѣдназначени отъ сждбата да станатъ на пепель въ сопотския пожаръ...

Случайно двайсетина еротични и несржчни стихотворения отъ тоя периодъ, оцѣлѣли въ прѣписъ у единъ неговъ приятель. Тѣ се появиха десеть години по-послѣ въ сбирката „Майска китка". За нея В. не може да си прости, че я напечаталъ. За тая сбирка майка му му испрати гнѣвно писмо съ люти укори.

Любовь

Въ „Люлека ми замириса" В. си припомня за любовни прѣживѣвания и възторзи, изпитани отъ крѣхката му душа съ всичката сила и очарование на зацъфтѣла пролѣть. Стихотворенията съ тия спомени сж може би най-хубавитѣ нѣща въ цѣлата Вазова лирика. Ето едно отъ тѣхъ:

Изъ съсѣдната градина
Люлека ми замириса
Умъ далечъ назадъ замина
И сърце ми болно сви са:
Върнахъ се въ цвѣтуща младость.
Сѣтихъ трепети и сладость.
Люлека ми замириса.

Сѣтихъ всичко, що вечъ няма,
Дѣто бѣ и вече скри са:
Ний разхождахме се двама
(Какъ душа ми се униса!)
Въ майска нощь подъ дървесата.
Свѣтеше прѣзъ тѣхъ луната.
Люляка ми замириса.

Колко думи страстни, нѣжни
(Ахъ, сърце ми сладко сви са!)
Тамъ при картопитѣ снѣжни!
А зефирътъ заразниса
Миризъ люлековъ къмъ нази—
Огъ любовенъ дъхъ талази
Люлека ми замириса.

Дълго ходяхме двамина
Изъ заспалата градина.
Моята душа упи са
На живота съ аромата,
Лунниятъ свѣтликъ исписа
Сѣнкитѣ ни по земята,
Люлека ми замириса.

Въ своя любовенъ копнежъ, той се скиталъ вечерь, самотенъ подъ орѣхитѣ на мънастирската поляна. Тамъ мечтаялъ, мислялъ унесенъ.

Илъ на мълченьето дълбоко
Сърдечни тайни прѣдавалъ
И на любимата високо,
Високо името викалъ!

Въ друго — В. ни описва срѣщитѣ си съ любимата. Той, въ градина пакъ, искаченъ на една смокиня до зида, си говори съ нея, показала си сѫщо главата отъ другата страна на зида:

Какъ плѣнително-плахливо
Тя озъртате се тамъ,
Какъ лицето й бѣ красиво,
Цвѣтенцето миризливо
Какъ присѣгахъ да й дамъ!
Магдалина, Магдалина

Срѣщи крадени любовни
На души, очи, лица,
Рѣчи, погледи гальовни,
Сладки мигове чаровни
За разтупани сърца!
Магдалина, Магдалина

Смоквата и днеска трай,
Трай и глухата градина,
Но дѣ фръкна оня май —
Двайсетата ми година?
И ти вече се замина,
Магдалина, Магдалина!

Въ друга пѣсень поетътъ съ тжга говори за нѣкоя дѣвица, която той любилъ и която другъ взелъ:

Спомнямъ си и днесъ за нея,—
И въздишкитѣ й тайни,
И градината, дѣ, въ мрака,
Сетньо си „прости" казахме,
Въ сетня срѣща подъ клонака,
Дѣ на мойта гръдь заплака,
Дѣто двамата плакахме.

Борътъ

Всичко това бѣше прѣзъ годинитѣ 1868—1870. Поетъ тайно, той явно бѣше търговецъ и помагаше по силитѣ си на баща си въ търговита му. Баща му, за да го приучи на работата си, води го по хасковскитѣ села въ Родопитѣ за купуване тютюни, води го въ плѣвенско да купуватъ вълна, води го въ Карлово да купуватъ мѣшини отъ табацитѣ турци; връзваха денкове съ тая стока и съ гайтанъ, които изпращаха за Влашко. А той сé събираше нови теми за поезия. Отъ пжтуването си до село Будурово въ Родопитѣ, В. донесе идеята за стихотворението „На една майка селянка" (напечатано послѣ въ „Прѣпорецъ и Гусла"); при пжтуването по плѣвенското поле хрумна му идеята за поемката „Видулъ".

Прѣзъ 1870 г. една случка упражни силно влияние на В. и възъ самата му писателска сжба. Една ужасна буря искърти исполинския монастирски боръ, възпѣнъ по-послѣ отъ В. Падането на гиганта бѣше цѣло събитие: сичкиятъ Сопотъ се стече да види поваления трупъ на вѣковното дърво; много жени плачаха. И В. бѣ потресенъ отъ това зрѣлище. Безъ бора монастирътъ погрознѣ, стана като обезглавенъ! На тия емоции се дължи и стихотворението му „Борътъ", написано и напечатано послѣ. „Борътъ" изъ единъ пжть му спечели името поетъ и общо признание на поетически даръ. Безъ това стихотворение, което порази въображенията,

В. дълго още може-би щѣше да се бори съ писателската неизвѣстность.

Другари

Кои сж биле другарвтѣ на В. прѣзъ момчешката му възрасть? Естествено, младежитѣ, негови връстници, и учителитѣ.

Най-близкитѣ му приятели биле двама: д-ръ Тодоръ Кошниковъ и Никола Ивановъ (д-ръ Соколовъ и Николай Недковичъ въ „Подъ Игото"). Първиятъ билъ бивши турски воененъ фелдшеръ въ нѣкой таборъ кждѣ Черна Гора; но въ Сопотъ го нарекли докторъ. Знаялъ гръцки и италиянски. По послѣ разпаленъ патриотъ и близъкъ приятель на Левски.

Малообразованъ, но добрякъ, жизнерадостенъ и хубавелекъ. Като знаялъ много добрѣ турски стариятъ бей—администраторътъ на Сопотъ — го направилъ домашенъ лѣкарь. Младата жена на стария бей се увлѣкла въ хубавия фелдшеръ. Спомнете си Пентефриевица и Йосифа... Само, че сопотскиятъ Йосифъ не устоялъ на искушението... И колко пеперливи шепоти ходяли отъ уста на уста!

В. и той биле почти нераздѣлни. По нѣкога слободията ги хващала и нощѣ гърмѣли съ пищови изъ докторовия куминъ, за да смущаватъ нощната стража.

Вториятъ младежъ билъ много по просвѣтенъ, веселъ, духовитъ и голѣмъ шегобиецъ*). Само нему Вазовъ четялъ стихотворенията си, които той, било отъ приятелство, било по-непридирчивъ вкусъ, намиралъ хубави. Той именно снелъ прѣписъ отъ тия стихотворения, изгорѣли по послѣ.

Той знаялъ отлично гръцки и четялъ въ прѣводъ на тоя языкъ френскитѣ романи. Въ веселитѣ бесѣди той давалъ тонътъ съ своята остроумна рѣчь. Едъръ и доста пьленъ, той ималъ прилика съ маршалъ Базена, станалъ популяренъ прѣзъ френско пруската война. По нѣкога В. и маршалъ Базенъ пишели тайно сатири противъ нѣкой мразенъ чорбаджия.

Бащина кжща

Бащината кжща на В. била едноетажно здание отъ четири стаи и единъ зимникъ. Тя гледала на югъ — къмъ единъ високъ грозенъ зидъ съсѣдски, грубо измазанъ съ глина Небето могло да се вижда само отъ двора, който опасвалъ кжщата отъ югъ и западъ. Половината отъ тоя дворъ била покрита съ лози, които лѣтосъ му държѣли прохладна сѣнка. Подъ тѣхъ шуртѣло чучурче изъ сопка

*) Никола Ивановъ слѣдъ освобождението бѣ софийски окржженъ управитель.

и текла баричка по дължината на цѣлия дворъ. До съсѣдския зидъ имало високо люлеково дърво, при което лѣтно врѣме вечеряло семейството при свѣтлината на фенеръ, окаченъ на единъ голѣмъ клонъ; послѣ — одърче, дѣто башата сѣдалъ по халатъ да си пуши чибука, послѣ редъ голѣми чемишири, вѣчно зелени. Тѣ фърляли весела нотка въ скромния дворъ. Когато семейството много нарасло и кжщата станала тѣсна, баща му построилъ на западния край на двора нова двуетажна кжша, чиито прозорци гледайки надъ лозитѣ, ярко блѣстѣли отъ лучитѣ на слънчевия изгрѣвъ. За това мило на сърдцето му жилище и дворъ В. въздишалъ по послѣ.

Дѣ оня мили домъ съ прозорци чисти,
Въ които утромъ слънцето блѣстеше?
Дѣ китната лоза съ зелени листи,
Коя надъ двора весело висѣше?

Дѣ чучура съ вълни шумящи, свѣтли?
Дѣ чемиширитѣ бухлави, гжсти?
Гласътъ на пернатитѣ будни пѣтли,
Сребистий викъ на птичкитѣ чевръсти?

Въ старата кжща гостната стая наричана „собата", дръпната по-навжтрѣ и прѣхлупена отъ широка стрѣха, В. е описалъ доста подробно въ романътъ си „Подъ Игото"; прѣдъ нея имало сайванче съ сѣдалище за гости. Съсѣдната й стая „дългата соба", съ желѣзни прозорци била важна по това, че тамъ стоели голѣми зелени санджци — и въ тѣхъ еднинъ съ паритѣ и скжпоцѣнностите,

който при отварянето звънтѣлъ, и че на стѣната ѝ висяла бащината му крива калжчка; съ нейното острило В. още дѣте, сѣкълъ въ въздуха невидими турски глави. Тамъ билъ окаченъ и образа на царствующия тогава султанъ Абдулъ Меджидъ, комуто свирѣпиятъ малъкъ патриотъ изболъ очитѣ!

Въ зимника се прибирало семейството зимно врѣме на топло. Тамъ се готвяло на огнището, тамъ се слагала трапезата, тамъ дѣцата при мъжделивия свѣтликъ на циганско кандило, окачено на чергата на камината, четяли уроцитѣ си.

До тоя зимникъ билъ килеръ, дѣто се мѣсилъ въ нощеви хлѣба — всѣки день по 10 самуна! — и отъ килеря се влазяло въ съвсѣмъ тъмно скривалище, наричано „бездна"! То вдъхвало на дѣцата спасителенъ ужасъ: тамъ майка имъ ги затваряла, когато много буйствували.

Отгорѣ на зимника стояла стаичка съ прозорче къмъ двора. Въ нея В. обитавалъ и си училъ уроцитѣ На врачката ѝ билъ залѣпилъ надписъ: *стая, сирѣчъ одая* (!) На бѣлия куминъ на покрива той исписалъ пѣтелъ, за да се вглеждатъ и удивляватъ минувачитѣ отъ улицата. До тая стая допиралъ дюкянътъ, украсяванъ отъ знаменитата картина на Крали Марка и Муся Кеседжия съ мустаци половина аршинъ дълги — пакъ собствено произведение на сопотскиятъ Рафаело

Най-послѣ, до вратнята стояла уединена стаичка съ прозорецъ на пжтя — „писарницата". То било търговското писалище на баща му.

На сѣверъ задъ кжщата се издигалъ фантастическия домъ на съсѣда имъ Хаджи Лилка („Хаджи Ахила"), отъ терасата на който философътъ, когато билъ пиянъ, сипялъ гърмогласно своитѣ остроти и афоризми.

Всичко това станало на пепелъ прѣзъ руско-турската война.

При едно посѣщение на родното си мѣсто слѣдъ дълги скитания по чужбина, поетътъ е обзетъ отъ мрачна тжга при зрѣлището на останкитѣ отъ башината му кжща и оная на градеца, чиито образъ дълбоко се запечаталъ въ душата му:

Охъ, не за радость, не и за растуха
При тебъ дойдохъ, о бащъно огнише,
На мойто дѣтство люлко вече глуха,
На мойта младость жално пепелище!

Печално гледатъ тѣзъ останки прашни,
Тѣзъ срутени стѣни, грамади, ями,
Тѣзъ дупки съ бурени обрасли, страшни,
Какъ гробове зинали подъ крака ми.

Ахъ, дѣ оградата оная мила,
Дѣ раснахъ, пѣхъ, минувахъ дни благатки,
Дѣ зрѣейше мойта младость, умъ и сила
Подъ толкова любовь и грижа сладки?

Не видя нищо! Всуе азъ блуждая,
И кжта, дѣ пръвъ пжть видѣхъ небето,
Уви, едвамъ азъ мога да позная,
И то, по свиването на сърцето!

(„Родно пепелище")

Напоено съ сжщата тжга и съ сжщата любовь е и стихотворението „Кжпина“:

Слѣдъ толкова години
И скитане злочесто,
Азъ пакъ се живъ завръщамъ
Въвъ родното си мѣсто.

И всичко пакъ намирамъ
Красиво разцъфтяло:
Отъ мойтѣ мили само
Слѣда не е остало.

Пакъ тъй е планината
Величествена, дива,
И вѣтърътъ полюшва
Узрѣялата нива.

И видя пакъ харманя,
Дѣ скачаше хорото
И черната кжпина
При входа на селото.

Тя още трай, червѣй се,
Въпрѣки врѣмената,
Като тжга зарасла
Дълбоко въвъ душата.

За Влашко

Прѣзъ пролѣтьта на 1871 година произлѣзе прѣломъ въ Вазовия животъ: чичо му Кирко Вазовъ отъ Олтеница го поиска за свой помошникъ въ търговията си съ жита. Бащата дълго се колеба, па

най подиръ рѣши да го изпрати при брата си въ Влашко — негли тамъ ще се зарази отъ търговски духъ и да стане търговецъ — идеалъ на башата.

Уви, той се лъжеше! И синъ му се лъжеше, като бѣ помислилъ, че наистина може да стане тежъкъ търговецъ въ Влашко, съзнавайки, че съ пѣсни не се живѣе, както му думаше баща му. Но:

Спирай извѣръ да не блика,
Спирай вѣтъръ да не вѣй,
Искай болка да не вика
Или младость да не пѣй!
(„Будни нощи")

И Вазовъ стана онова, което трѣбваше да стане.

Прѣзъ два дена прѣди заминаването си В. ходи да се прости, и съ кого мислите?—съ всичкитѣ мѣста, които бѣ обикналъ: и съ планината, и съ сѣнчестата мънастирска поляна, и съ водопадитѣ, и съ училището. Посѣти за послѣденъ пѫть и градината... Всичко мило обходи, съ всичко се прости!

Една ранна сутрина баща му, майка му, братята му и други роднини и съсѣди, повече жени го изпратиха извънъ града, на кѫра до Плачи — Орѣхче. Подъ тоя уединенъ орѣхъ обикновено изпращаха ония, които заминуваха за Влашко на печалба. Когато испращачитѣ стигнаха до Плачи—Орѣхче, и настанаха прощавкитѣ, залѣха се сълзи по лицата. Просълзи се и твърдиятъ му баща, когото никога до сега не бѣ видѣлъ да плаче. Тия сълзи на баща му страшно покъртиха Вазова (по-послѣ той ги въспѣ въ стихотворението „Всесил

нитѣ сълзи“ напечатано въ Периодическото списание.) Ронѣше сълзи и майка му, като че това е последня раздѣла. Внезапно се разхълца неодържимо и една млада испращачка... Никой освѣнъ Вазова не разбра тоя плачъ. Сърцето му се сви... Но трѣбваше да се пѫтува. Не мога по-добрѣ да опиша тая сцена на раздѣла съ всички близки и мили, отколкото да приведа тукъ стихотворението „Плачи Орѣхче“, написано точно слѣдъ 50 години:

Плачи — Орѣхче! Колко плачъ
И сълзи тамъ подъ твойтѣ клони,
Кога по хладенъ утренъ здрачъ
Младъ пѫтникъ тръгвалъ пѫть да гони
Къмъ други, чужди небосклони!

Азъ спомнямъ пакъ съсъ трепетъ новъ
И мойта съ моитѣ раздяла —
Какви сълзи, каква любовь
Излѣни тамъ, и мѫка цяла!
И виждамъ майка приблѣдняла,

И ликътъ бащинъ наскърбенъ,
И сминовата китка злата,
Благославиитѣ възъ менъ
Изврѣли топли изъ душата
Съсъ топли сълзи по лицата.

Пръхти натвареннятъ конь.
На пѫть! Отъ ближната дѫбрава
Испращамъ сетнѣй си поклонъ
На сичко, що любихъ тогава,
И чухъ какъ майка заридава!

Изъ пѫтя го застигна, на конь, приятельтъ му Кошниковъ и го изпрати до Карнарския ханъ.

Край

ПРОВЕРКА 1970 г.

2

ПРОВЕРЕНА 1964 г.

ПРОВЕРКА 1970 г.